

Laudato Sí

1. samling

(feb/mars)

1. Opplæring i menneskelig økologi - situasjonsblikk

Gruppeleder forklarer at pave Frans har sendt ut et rundskriv om miljøproblemene på jorden, og inviterer oss alle til å starte opp en samtale om hvordan vi kan begynne å ta bedre vare på planeten vår.

Les Innledningen i *Laudato Si* og eventuelle utdrag fra Kapittel 1, f eks nr. 1-3, 10-15, 19-23, 27-28, 32-33, 40, 43, 46, 50-51, 56, 61. Disse danner utgangspunktet for den videre diskusjonen.

Plukk et diskusjonsemne fra listen:

- **MENNESKETS BEHOV FOR RO VS. MILJØSTRESS:** Diskuter stressformer forårsaket av medie- og teknologisamfunnet, skole- og arbeidslivsorganisering, hastigheten samfunns- og teknologiendringer skjer med. Hva betyr hastigheten endringer foregår med for oss mennesker? Har vi tid til å være fysisk sammen med vår familie, våre venner? Hva betyr mest for oss?
- **FORSØPLING OG FORBRUK:** Vi forsøpler jorden, luften og vannet fordi produktene vi lager inneholder miljøgifter, produseres i enorme mengder og avfallet ikke håndteres riktig. Hvilken sammenheng er det mellom denne forsøplingen av kloden og vårt eget forbruk? Tenk gjennom og diskuter hva du kan klare deg med mindre av, hva et menneskes basisbehov er og om det er mulig å dele mer.
- **KLIMAENDRINGER OG TRANSPORTUTFORDRINGEN:** Klimaendringene som skyldes menneskelig aktivitet kan vi gjøre noe med. Hvilke CO2-kilder kan vi redusere? Hvordan kan vi organisere transport av personer og varer bedre?
- **URETTFERDIG FORDELING AV VERDENS GODER:** Verdens rikdom eies av stadig færre personer, mens en økende andel mennesker lever under fattigdomsgrensen. Hvordan kan du og jeg starte en fredelig endring av denne

uretten? Finnes det måter å dele og fordele goder på som kan hjelpe fattige raskere og minske finanskreftenes makt?

- ROVDRIFT PÅ NATUREN OG ØDELEGGELSE AV ØKOSYSTEMER: Vi driver rovdrift på naturressursene, plante- og dyrearter dør ut, og vi vet for lite om hvordan alt liv henger sammen. Hva kan vi gjøre for å bruke naturressursene mer hensynsfullt (vann, f eks), og hvilke økosystemer blir viktige å forske på?

Etter diskusjonen:

Skriv opp 2 problemstillinger innenfor temaet dere valgte som dere vil forsøke å finne konkrete løsninger på.

2. Lovprise, tilbe og lytte til Gud

Vi går til kapellet/kirken eller tenner et lys der vi sitter, og gjør korsets tegn. Nå vil vi stille hjertene våre frem for Gud som har skapt alt, og be Ham om hjelp til å forstå bedre hvordan vi kan ta vare på jordkloden vår slik Han opprinnelig hadde tenkt seg det.

- Først takker og lovpriser vi Gud for alt det gode og vakre Han har skapt. Hver kan nevne noe han eller hun er særlig glad for – stjernehimmlen, snøkrystaller, rent vann, husdyr, frukt og bær, familiemedlemmer, venner...
- Syng gjerne en fin salme med skaperverket som tema, f eks «Solsangen» (se eget ark) eller «God's Love is Everlasting», Nr. 128 i *Adoremus*.
- Presten stiller ut Det aller helligste sakrament. (Dersom presten ikke er der, vet vi at Guds Sønn er levende til stede i tabernakelet og velger oss en benk der vi kan se mot tabernakelet.) Vi kneler/sitter i dyp stillhet og tilber Gud av hele vårt hjerte som vår Skaper og Far. Vi legger våre tanker frem for Ham og ber Ham om å lede oss i å velge gode måter å ta vare på jorden, alle menneskers hjem. Forsøk å sitte en liten stund uten å tenke eller si noe som helst – bare legge hjertet åpent for Gud.
- Vi lytter til en bibeltekst: Den første Skapelsesberetningen, 1 Mos 1-31; 2, 1-4a.
- Vi sitter noen minutter i stillhet etterpå og tenker gjennom hva Gud forteller oss at vi skal gjøre.
- Avslutt med å syng «Lord, I Lift Your Name on High», nr. 223 i *Adoremus*.

3. Praktisk omsorg for mennesker og skaperverk

Vi går tilbake til rommet der vi diskuterte. Hva sa bibelteksten oss? Hva ga Gud menneskene i oppdrag å gjøre? Hvordan kan vi bruke visdommen i Skapelsesberetningen for å forbedre jordens og det menneskelige miljøets situasjon?

Bruk nå de to problemstillingene dere har valgt dere ut og bli enige om ett eller flere praktiske tiltak dere vil gjøre frem til neste samling.

Velg deretter en «grønn gjerning» og en barmhjertighetsgjerning. Hensikten med den «grønne gjerningen» er å øve oss i praktisk ansvar for alt som lever og gror.

Grønn gjerning:

Opprett et lag/en klubb som har som målsetning å bidra til å ta bedre vare på vår jord. Dere er «Jordens Forvaltere», «Francis' Friends» – eller...? Finn et sterkt og godt navn.

A. Er det mulig for dere å anlegge en liten grønnsakshage eller et blomsterbed på menighetens eiendom, som dere selv kan ta ansvar for? Snakk med sognepresten om hvordan dere kan være med på å gjøre det fint rundt kirken!

Begynn i februar/mars med å så frø inne i torvpotter. Se

<http://www.bygg.no/hage/article/101491> og <http://www.bygg.no/hage/article/97810>

Dere trenger noen poser såjord, melkekartonger/torvbriketter og noen minidrivhus/alternativt et lite drivhus laget av gamle vindusruter. Så to-tre frø i hver kartong/brikett, eller blomsterløk i potter med jord og vann godt. Still pottene på et brett, dekk til med gjennomsliktig plast/glass og still dem lyst. Avtal hvem som tar ansvar for vanning. Egnede frø: Tomatfrø, mais, paprika, lavendel, tagetes, månedsjordbær. Fra april kan dere også så ringblomst, akeleie, reddik, kornblomst.

B. Praktiser bevisst kildesortering hjemme og i menigheten; gå gjennom rutinene for avfallshåndtering og se om disse kan forbedres.

http://miljoagentene.no/getfile.php/Filer/Aktiviteter/Aktivitetsark/sorter_sopla.pdf

Barmhjertighetsgjerning:

Pave Frans oppfordrer oss til å tenke helhetlig: Alt henger sammen, og måten vi behandler våre medmennesker på, henger nøye sammen med hvordan vi tar vare på jordkloden.

Dypest sett handler det om respekt for Gud Skaper, han som har skapt alt og alle. Ved siden av den grønne gjerningen, skal vi derfor også vise praktisk omsorg for våre medmennesker.

A. Mette de sultne – f eks hjelpe til i et suppekjøkken, enten i menigheten, hos Frelsesarmeen, eller indirekte, ved å samle inn penger til en organisasjon som skaffer mat til nødlidende.

B. Bære urett tålmodig. Dette er ikke enkelt, for vår umiddelbare reaksjon er å forsvare oss eller til og med hevne oss. I stedet for å reagere med sinne på andres urettferdige behandling av oss, kan vi øve oss opp til ikke å svare igjen, men forsøke å svare rolig, med tålmodighet. Samtidig skal vi ikke tåle at andre blir behandlet urettferdig, men øve oss opp i å stå opp for andre, si fra når vi ser urett. Også det kan vi få «pepper» for, men da skal vi igjen forsøke å være tålmodige, rolige og saklige – og gjerne be for dem som «forfølger» oss.

RESSURSSIDER FOR GRØNNE AKTIVITETER:

www.gronnkirke.no

www.miljoagentene.no

www.naturvernforbundet.no

www.framtiden.no

Kirkelig nettverk for skaperverk og bærekraft

Barnas miljøvernorganisasjon

Naturvernforbundet

Framtiden i våre hender

RESSURSSIDER FOR BARMHJERTIGHETSARBEID OG HUMAN ØKOLOGI:

www.im.va

www.vatican.va

Vatikanets nettsted for Barmhjertighetsåret

Sjekk ut Pave Frans' generalaudienser om barmhjertighet og om familien (relasjoner)

Laudato Si

2. samling

(april)

1. Opplæring i menneskelig økologi – tilbakeblikk: Gud skaper verden

Vi går ett kapittel videre i vår samtale om hvordan vi kan forbedre miljøet på jorden.

Les i *Laudato Si* fra Kapittel 2, Skaperverkets evangelium, f eks nr. 67-69, 71, 73-75, 76-77, 80-81, 84, 87, 91-92, 95, 97-98.

Pave Frans påpeker at både religion og vitenskap forteller oss viktige ting som hjelper oss til å forstå hele virkeligheten. Når religion og vitenskap, tro og fornuft, folkeslagenes visdom og overleverte tradisjoner snakker sammen, kan vi lettere finne måter å ta bedre vare på jordkloden på.

Paven minner oss på at vi ikke må glemme Gud som allmektig og som Skaper. Da ender vi opp med å tilbe jordiske makter og sette oss selv i hans sted. Han sier at den beste måten vi kan hjelpe mennesket tilbake til sin rette plass i skaperverket på, er ved å snakke om Faderen som er Skaper og alene eier verden.

Gå sammen gjennom noen eller alle punktene nedenfor i en samtale om Skapelsens evangelium:

- **Bibelen kan fortelle oss mye om hva Gud har ønsket med å skape universet og menneskene.** Skapelsesberetningene kan fortelle oss at mennesket lever i tre grunnleggende forhold som er nært knyttet til hverandre: Mennesket lever i et forhold til Gud, i forhold til sine medmennesker og i forhold til jorden. I følge Bibelen brytes disse relasjonene når vi synder – når vi handler i motsetning til Guds kloke bud og prøver å ta hans plass. (Gruppeleder kan gjerne gi et kort riss av Syndefallsberetningen og hvordan den opprinnelige harmonien i Guds skaperverk ble ødelagt.)

- **Hvert menneske er ønsket, elsket og villet av Gud. Men mennesket ER ikke Gud.** Jorden eksisterte lenge før oss. Den ble gitt oss av Gud for at vi skulle «passe og dyrke den» (1 Mos 2,15). I Del 2 av LS-opplegget i dag skal vi lese utdrag fra den andre Skapelsesberetningen: 1 Mos 2, 4-9, 15-25. Guds oppdrag til menneskene var å forvalte jorden. Gir det oss rett til å utnytte ressursene uten å tenke på fremtidens generasjoner? Gir det oss rett til å produsere miljøskadelige stoffer og forsøple planeten? Hva er bedre alternativer?
- Ta utgangspunkt i pkt. 76-77 + 79-80. **Gud har valgt å skape verden – av kjærlighet.** Han inviterer oss til å bli med på å utvikle verden videre. Men vi må forstå at jorden er sårbar og at vi har et ansvar for å bruke vår frihet til en positiv utvikling. «Guds Ånd har fylt universet med muligheter. Derfor kan alltid noe nytt vokse frem fra tingenes innerste.» (LS, 80) Nevn eksempler på positiv og negativ bruk av menneskelige «oppfinnelser».
- **Da Gud skapte verden, gjorde han alle skapte ting avhengige av hverandre.** Paven trekker frem hvordan Katekismen påpeker at «sol og måne, sedertre og småblomst, ørn og spurv, så ulike og varierte de er, viser at ingen ting av det som er skapt kan eksistere for seg selv. De eksisterer bare avhengig av hverandre, de utfyller og tjener hverandre» (KKK, 340). Nevn eksempler på denne typen sammenhenger - økosystemer.
- **Denne felles avhengigheten og søskenenheten mellom alt det skapte innebærer at vi må bry oss om hverandre.** Fred, rettferdighet og bevaring av skaperverket henger nøye sammen. Alt henger sammen og vi mennesker er forenet som brødre og søstre på en vidunderlig pilegrimsreise, bundet sammen av den kjærlighet Gud har til hver enkelt av sine skapninger (92). «Gud ga jorden i gave til hele menneskeslekten for at alle skulle ha noe å leve av, uten å utelukke noen.» Rik og fattig har den samme rett til å eie en rimelig andel jord å kunne leve av. I dag forbruker 20% av jordens befolkning ressurser som frarøver fattige nasjoner og kommende generasjoner det de trenger for å overleve (95). Hvordan kan vi sørge for at privat eiendomsrett underordnes den allmenne adgang til fellesgodene?

- **Frans av Assisi har vist oss hvordan vi kunne leve i harmoni med naturen.** Les gjerne en av fortellingene om Frans av Assisi som handler om nettopp dette. Hva gjorde Frans som var forskjellig fra andre mennesker? Hva vil vi etterligne hos Frans?
- **Jesus levde i fullkommen harmoni med naturen.** Les eksempler fra *Laudato Si* (96-100) på hvordan Jesus snakket om skjønnheten i alt hans Far hadde skapt. Hva gjør mest inntrykk på dere av hva Jesus sier? Hvordan kan dere bruke det i deres eget forhold til naturen?

Etter samtalen: Skriv opp 2 viktige ting dere lærte og som dere vil bruke videre. Lag dere gjerne en *Laudato Si*-arbeidsbok.

2. Lovprise, tilbe og lytte til Gud

Vi går til kapellet/kirken eller tenner et lys og stiller opp et krusifiks i rommet vi sitter i. Så gjør vi korsets tegn. Nå vil vi stille hjertene våre frem for Gud som har skapt alt, og be ham om hjelp til å forstå hvordan han har gjort alle ting og alt levende gjensidig avhengig av hverandre.

- Først takker og lovpriser vi Gud. Hver kan nevne en sammenheng i miljøet han eller hun er særlig glad for – vannets kretsløp, plantenes avhengighet av solen, dyrs og menneskers avhengighet av vann eller vekster, vennskap... Syng gjerne en fin salme, f eks «Gjør meg til redskap for din fred».
- Presten stiller ut Det aller helligste sakrament. (Dersom presten ikke er der, vet vi at Guds Sønn er levende til stede i tabernakelet og velger oss en benk der vi kan se mot tabernakelet.) Vi kneler i dyp stillhet og tilber Gud av hele vårt hjerte som vår Skaper og Far. **Vi legger våre tanker frem for Ham og ber Ham om å lede oss til å forstå bedre hvordan alt som lever står i et bror- og søsterforhold.** Forsøk å sitte en liten stund uten å tenke eller si noe som helst – bare legge hjertet åpent for Gud.
- Vi lytter til en bibeltekst: Gjerne 1 Mos 2, 4-9, 15-25

- Avslutt med “Let Everything That has Breath”, Nr. 219 i *Adoremus* eller be Frans av Assisis “Solsang” høyt sammen (se ark).

3. Praktisk omsorg for mennesker og skaperverk

Vi går tilbake til rommet der vi samtalte. Hva sa bibelteksten oss? Hva ga Gud menneskene i oppdrag å gjøre? Hvordan kan det å forstå at alt henger sammen hjelpe oss til å sørge bedre for alt som lever, alt som er skapt?

Grønn handling:

- Fortsette forarbeidet til en grønnsakhage - hjemme eller i menigheten. Dere kan fortsette å så frø i mars/april. Gå i en blomsterbutikk eller på et hagesenter og velg frø – sjekk såtiden. Så to til tre frø i hver potte og vann jorden godt. Dekk pottene med gjennomsiktig plast til de spirer. Når frøene har begynt å spire, tar dere bort plastdekket. Nå må plantene vannes regelmessig. Gjødse regelmessig – naturligvis med økologisk gjødning. Spør gjerne en voksen som har greie på planter eller på et gartneri om hvordan dere skal gå fram.

Eller se:

<http://www.framtiden.no/gronne-tips/mat/slik-dyrker-du-egne-gronnsaker.html> og:

<http://www.framtiden.no/gronne-tips/fritid/lag-din-egen-hagegjodsel.html>

Barmhjertighetsgjerning

- Velg dere ut en eller flere personer dere vil hjelpe. Kan dere besøke noen som er ensomme eller syke? Kan dere hjelpe noen eldre med å vaske eller gjøre innkjøp? Kan dere engasjere dere i kommunens flyktningarbeid?

Laudato Sí

3. samling

(mai)

1. Opplæring i menneskelig økologi – menneskelige årsaker til miljøkrisen

Denne gangen vil vi diskutere det pave Frans skriver i Kap. 3 – Den økologiske krises menneskelige røtter. Les gjerne avsnitt nr. 102, 104-105, 111-114, 117, 119-120, 123, 128, 130, 132, 135-6. (Spør en voksen dersom dere kommer over vanskelige fremmedord.)

Pave Frans påpeker at det ikke nytter bare å beskrive tegnene på en økologisk krise uten å innse at den har en menneskelig årsak. Den teknologiske utviklingen har gitt mennesker ikke bare svært nyttige fremskritt, men også en veldig makt. Atomenergi, bioteknologi, informasjonsteknologi, robotteknikk, osv. har gitt særlig den lille andelen mennesker som sitter med denne kunnskapen og de økonomiske ressursene til å bruke den, en enorm makt over menneskeheten og verden som helhet. Vi har ingen garanti for at denne makten alltid vil bli brukt på en god måte, særlig når vi ser på hvordan den faktisk brukes i vår tid.

Velg ett eller flere temaer og diskuter dem:

1. **Er økonomiske og teknologiske muligheter alltid et fremskritt?** Følger godhet og sannhet automatisk av økonomisk og teknologisk utvikling? Hva må til for at utviklingen av menneskelig ansvar, verdier og samvittighet skal holde følge med den økonomiske og teknologiske utviklingen?
2. **Pave Frans sier i klartekst (nr. 111) at økologi alene ikke er et tilstrekkelig svar på miljøproblemene vi står overfor.** Hvordan kan vi effektivt få på plass «en ny måte å tenke på, et nytt opplæringsprogram, en ny livsstil og en ny form for åndelighet» som gjør motstand mot teknokratiet (den stadig mer omfattende styringen av verden på teknologiens betingelser, uten menneskelige verdier og uten nestekjærlighet)? Hvordan kan vi *menneskeliggjøre* teknologien?
3. **Vi lever i en tid som ikke lenger ser på menneskelivet som uendelig verdifullt uansett utviklingsstadium og funksjonsdyktighet.** Vi "velger bort" ufødte, vi screener mennesker på fosterstadiet for å sortere ut personer med funksjonsnedsettelse eller utviklingsavvik og fradømmer dem livet; vi ser ned på fattige og syke; funksjonsnedsatte blir sett på som en utgiftspost, osv. Men menneskets "adelsmerke" er evnen til å åpne seg for et "du", ønske andre

velkommen inn i sitt eget liv, i respekt og kjærlighet. Hvordan kan vi som tror på Kristus jobbe for å gjenreise respekten for menneskelivets uendelige verdi?

4. **Arbeid er en del av livets mening på jorden.** Hvis teknologien ensidig fjerner arbeidsplasser for å bedre bedriftenes inntjeningssevne, mister mange mennesker ikke bare livsgrunnlaget, men også utviklingsmuligheter og muligheten til å bruke egne evner til fellesskapets beste, mens et svært begrenset mindretall lever i overflod. Hvordan kan vi påvirke myndighetene til å legge til rette for småprodusenter og sette grenser for dem som sitter med ressursene og den finansielle makten (nr. 129)?

2. Lovprise, tilbe og lytte til Guds ord

Syng: *For the Beauty of the Earth* (ligger på siden, men kan også ses her: https://youtu.be/PaMkj4_H8WM)

Her er noter: <https://musescore.com/user/1630246/scores/1300506>

Lesning: 1 Mos 3, 1-24 (Fint om prest/leder kan forklare denne lesningen litt nærmere.)

Syng: *Herre, lys over jorden* (av Martin Bjørnland/NUKs Olsokfestival Trondheim 2012)

Noter finner du her:

http://festival.nuk.no/fileadmin/nuk/olsokfestival/Herre_lys_over_jorden.pdf

3. Praktisk omsorg for skaperverk og mennesker

Grønn gjerning: (Velg en eller flere)

Plant ut plantene dere sådde inne i et av menighetens bed eller i pottes og krukker.

Så mer frø direkte i jord, gjerne en sommerfuglrestaurant. Sjekk lenken:

<http://miljoagentene.no/getfile.php/Filer/Aktiviteter/Aktivitetsark/sommerfuglrestaurant.pdf>

Disse blomstene tiltrekker seg sommerfugler og gir dem riktig næring.

Plant et tre eller noen fine busker i menighetens hage.

Barmhjertighetsgjerning:

A. Gi de tørste å drikke

I familien: Forsøk å være oppmerksom på om noen rundt bordet trenger å få fylt opp glasset sitt. Spør på en hyggelig måte om de vil ha før du skjenker i mer.

Dere kan også samle inn penger for å støtte vannprosjekter som drives av bistandsorganisasjoner.

B. Tilgi urett og be selv om tilgivelse

Dette er ofte ganske krevende. Hvor mange ganger frister det ikke å svare sint tilbake når noen er urettferdige mot oss? Greier vi å bite i oss sinnet, og i stedet forsøke å opptre rolig, kommer vi mye lenger. MEN: Vi skal ikke godta urett som rammer andre. Det krever mot å kunne si fra! Og det må gjøres på en god måte.

Når det er vi selv som har begått urett, kan vi øve oss på å be om tilgivelse, si unnskyld.

Laudato Sí

4. samling

(august/sept)

1. Opplæring i menneskelig økologi – alt henger sammen

På denne samlingen vil vi snakke om Kap. 4 i pave Frans' rundskriv, Laudato Sí. Han har kalt kapittelet for «En helhetlig økologi». Det handler om hvordan alt i hele universet henger sammen - fra atomnivå til økosystemer og menneskelige fellesskap, som familien, sosiale grupper, lokalsamfunn og nasjonen, hvordan vi mennesker omgås hverandre og naturen på. Paven oppfordrer oss til å se alle disse systemene i en helhetlig sammenheng.

Les gjerne pkt. 137-139, 144, 146, 155-159.

Velg ett eller flere temaer og diskuter dem:

Vi mennesker er del av naturen. Vi er i stadig interaksjon med den. Jordens forurensningsproblemer må løses ved å se på alle årsaker og sammenhenger under ett – hvordan samfunnet er organisert, hvordan økonomien er bygget opp, hvordan menneskenes atferd er, og hvordan deres virkelighetsforståelse er. Diskuter sammenhengene mellom måten vi utnytter jordens ressurser på og fattigdomsproblemet.

Må hele verden være på Snapchat? Må alle gå i merkeklær? Finn eksempler på hvordan lokal kultur kan bli overkjørt av teknologi og forbrukermønstre uten respekt for f eks urbefolkningenes spesielle situasjon og kulturarv. Er det urbefolkningene eller bymennesker som lever i harmoni med økosystemene de er del av? Hva synes dere om at urfolk tvinges til å gi fra seg landområder for at det skal bygges ut gruver, utvinnes mineraler eller anlegges industri?

Hvilke typer kroppspress opplever vi i vår tid? Hvordan kan vi stå i mot presset, og være venn med vår egen kropp? Menneskekroppen er gitt oss av Gud. Den skal vi ta godt vare på, og ikke forsøke å endre på etter egne innfall. «Å lære å akseptere sin egen kropp, å ta vare på den og respektere dens fulle betydning» er også en vesentlig del av en sann menneskelig økologi, skriver pave Frans. Det er viktig å la biologien tale til oss, akseptere de naturlige og berikende forskjellene mellom mann og kvinne. De utgjør forutsetningen for menneskeslektens fortsettelse. Nevn eksempler på trender som forsøker å viske ut forskjellene på mann og kvinne og overskride biologiens grenser. Hvilke konsekvenser kan dette få for fremtidige generasjoner?

2. Lovprise, tilbe og lytte til Guds ord

Vi går til kapellet/kirken eller tenner et lys der vi sitter og gjør korsets tegn. Nå vil vi stille hjertene våre frem for Gud som har skapt alt, og be Ham om hjelp til å forstå bedre hvordan vi kan ta vare på jordkloden vår slik Han opprinnelig hadde tenkt seg det.

- Først takker og lovpriser vi Gud for at Han har gitt oss livet i gave. Han ser oss med uendelig kjærlighet i hvert eneste øyeblikk av våre liv.
- Presten stiller ut Det aller helligste sakrament. (Dersom presten ikke er der, vet vi at Guds Sønn er levende til stede i tabernakelet og velger oss en benk der vi kan se mot tabernakelet, eller vi sitter i ro i lokalet vi møtes i.)
- Syng: «O hellig hostie», nr. 237 i *Adoremus*.
- Vi kneler i dyp stillhet og tilber Gud av hele vårt hjerte som vår Skaper og kjærlige Far. Vi legger våre tanker frem for Ham og ber Ham om å lede oss i å velge gode måter å ta vare på jorden, alle menneskers hjem. Forsøk å sitte en liten stund uten å tenke eller si noe som helst – bare legge hjertet åpent for Gud.
- Vi lytter til en bibeltekst: Salme 139, 1-18 Les den langsomt, bare to-tre vers om gangen.
- Vi sitter noen minutter i stillhet etterpå og tenker gjennom hva denne vakre salmen sier oss.
- Avslutt med å synge «Here I am, Lord», nr. 148 i *Adoremus*, eller «Ikke en spurv til jorden», nr. 179 i *Adoremus*.

3. Praktisk omsorg for skaperverk og mennesker

Vi går tilbake til rommet der vi diskuterte. Hva sa bibelteksten oss om Guds kjærlighet og menneskelivets begynnelse? Var det noen vers som dere la spesielt merke til?

Grønn gjerning: (Velg en eller flere)

Luke i bedene dere måtte ha plantet før sommeren, høste grønnsaker og bær.

Redusere eget forbruk, øve på å dele/gi bort mer.

Lag en byttering i menigheten (Se *Miljøagentene*, <http://miljoagentene.no/getfile.php/Filer/Aktiviteter/Aktivitetsark/byttering.pdf>) Alle tar med en eller flere gjenstander de kan tenke seg å bytte bort (de må være i god stand!), og så bytter dere med hverandre.

Plant et tre (frukttre eller prydtre) eller noen fine busker i menighetens hage.

Barmhjertighetsgjerning:

A. Kle de nakne

Det kan være så enkelt som å hjelpe en lillebror eller lillesøster på med tøyet.

Eller du kan gå gjennom klesskapet og finne frem tøy du vil gi til en hjelpeorganisasjon, f eks Frelsesarmeen. Det må være helt, rent og i god stand. (Og klarert med mamma!)

Alternativt kan dere sette opp en klesbyttepost – henge opp noen knagger enten inne i menighetslokalet, eller ut mot gaten, der folk kan henge fra seg klær de vil gi til forbigående som måtte trenge dem.

B. Gjøre noen en tjeneste

Hjelpe andre mennesker – også når vi ikke har noe særlig lyst. Greier vi likevel å gjøre det med et smil?

Laudato Sí

5. samling

(sept/okt)

1. Opplæring i menneskelig økologi – sammen om et mer rettferdig samfunn

I det 5. kapittelet av *Laudato Sí* som er kalt «Enkelte ledetråder for tilnærming og handling», trekker pave Frans frem at det er stor enighet om å se på planeten vår som et hjemland, og på menneskeheten som et folk som bor i et felles hjem. Dette betyr at de skadelige konsekvensene av menneskenes livsstil, produksjonsmåter og forbruk treffer oss alle. Da må også løsningsforslagene ha et perspektiv som omfatter hele jordkloden og ikke bare ivareta noen få lands interesser.

Pave Frans mener det trengs en verdensomspennende enighet for å løse de dypereliggende problemene. Og han påpeker at selv om det er bredt engasjement i den offentlige debatt, så reagerer politikerne og finansverdenen langsomt.

Les gjerne punkt nr. 170-172, 179, 185-187, 190-191, 196, 200-201.

Diskuter ett av følgende emner:

- **CO₂-kvoter er et mye brukt tiltak** for å redusere utslippene av gasser som påvirker klimaet negativt. Hvilke negative konsekvenser kan dette tiltaket få for fattige land, som ikke i like stor grad har deltatt i industrialiseringen? Er det riktig at de fattige landene skal pålegges byrder på lik linje med industrilandene? Hvilke land har størst ansvar for klimagassutslippene? (Se nr. 170)
- **Vann er en grunnleggende ressurs** som betinger utøvelsen av andre menneskerettigheter. Hvordan kan vi få på plass en bedre kontroll av prosjekter som fører til alvorlig eller uopprettelig skade på miljøet eller på folks tilgang til rent vann?
- **Profitt (økonomisk fortjeneste)** er ofte det momentet som det legges størst vekt på når industri- eller byggeprosjekter settes i gang. Hvilke andre hensyn er det nødvendig å ta?
- **Hvordan kan vi katolikker leve mer i tråd med vår tro ute i samfunnet?** Hvordan bør vi forholde oss i møte med forbrukssamfunnet, egodyrkelsen og voldskulturen – når vår tro står for kjærlighet, rettferdighet og fred? På hvilke måter

kan vi få til en dialog om det felles beste med annerledes troende og med de ulike vitenskapene? Hvem bør snakke sammen? Har dere forslag til et helt konkret tiltak i deres egen menighet?

2. Lovprise, tilbe og lytte til Guds ord

Vi går til kapellet/kirken eller tenner et lys i rommet der vi oppholder oss. Vi starter med korsets tegn. I dag vil vi be Gud om hjelp til å gå andre mennesker mer i møte og tenke mindre på oss selv. Dersom det er mulig å få til en sakramentstilbedelse, gjør presten i stand til dette. Vi begynner med å takke for alle de unike naturressursene Gud har gitt oss mennesker: luft, vann, fruktbar jord, mineraler, vekster av alle slag, fiskebestander, dyr... Vi ber om at Han må veilede oss i å bruke dem til beste for hele menneskeheten.

Vi synger «Hellig, hellig», nr. 142 i *Adoremus*.

Deretter tilber vi Jesus Kristus i stillhet i ti minutter og ber i hjertene våre om visdom til å forvalte jordens goder rettferdig og med hjertelag for våre medmennesker.

Lytt til lesningen fra Salme 104, versene 1-33. Hvilke bilder fremkaller de inni dere? Sitt i ro noen minutter og tenk gjennom hva denne vakre salmen sier oss om Gud.

Avslutt med å syng «Alleluia! Lov Herren», nr. 64 i *Adoremus*.

3. Praktisk omsorg for skaperverk og mennesker

Vi går tilbake til rommet der vi diskuterte. Del gjerne med hverandre tanker rundt tilbedelsen og bibellesningen. Salmen er skrevet for bortimot 3000 år siden i en verden som ennå ikke var berørt av forurensende industri.

Velg så en grønn gjerning og en barmhjertighetsgjerning dere kan ta fatt på med en gang.

Grønn gjerning:

A. Rydde bed, plante løk og bre over med løv. Nå kommer vinteren, men dere kan forberede våren allerede nå ved å plante blomsterløk. Husk å plante dem dypt nok i jorden og bre godt over med løv. Neste vår kommer det opp blomster i flotte farger! Krokus, russeblåstjerne, tulipaner, påskeliljer... Fjern ugress og rusk fra bedene i menighetshagen eller hjemme, slik at jorden er klar til å tas i bruk neste vår.

B. Reparere og redesigne. Hold en verksted-dag der dere lager nye og nyttige ting av gamle, ødelagte. Det kan være klær, møbler, nyttegenstander. Sjekk:

<http://www.bir.no/birprivat/Sider/Redesign-konkurranse2.aspx>

<http://www.kunstogdesign.no/#!des---redesign/crsq>

<http://kreativeideer.com/tag/redesign/>

Barmhjertighetsgjerning:

A. Gi ly til de hjemløse. Gjør noe for flyktninger. Hør med den lokale Caritasforening eller sjekk med kommunen om det er noe ungdom kan være med på.

B. Be for levende og døde. Be for familiemedlemmer og venner, de som lever og de som allerede er blitt kalt hjem av Gud.

Laudato Sí

5. samling

(nov/des)

1. Opplæring i menneskelig økologi – bortenfor solen

I det siste kapittelet av *Laudato Sí*, kap. 6, slår pave Frans fast at det er mye som må endre kurs for å overvinne krisen vi er i, men først og fremst er det vi mennesker som må endre oss.

Vi trenger å leve i bevissthet om at vi alle er skapt av Gud, at vi alle er søsken på jord og hører sammen, og at vi må leve slik at vi kan dele fremtiden med alle. Han oppfordrer oss til å velge en ny livsstil, frigjort fra egoisme, grådighet og et overdrevent forbruk.

Selv om situasjonen for naturen og det menneskelige miljøet er alvorlig, mener pave Frans at ikke alt er tapt. Vi kan bestemme oss for det gode og begynne på ny (nr. 204). Vi kan bestemme oss for å vurdere virkningen av alle våre handlinger og personlige valg på verden omkring oss og ta ansvar for å velge rett.

Som katolikker har vi en enorm «åndelig skattkiste» som er samlet opp gjennom de 20 århundrene kristendommen har eksistert. Det finnes utallige kristne skrifter som kan hjelpe menneskeheten til fornyelse. Bare tenk på visdommen i det Frans av Assisi, Mor Teresa eller pave Johannes Paul II har sagt og skrevet. Ikke minst Kristi egne ord, gjengitt i Evangeliet, har betydning for vår måte å tenke, føle og leve på, skriver Frans.

Pave Frans peker på sakramentene som en helt spesiell måte der naturen tas opp i Gud og blir formidler av overnaturlig liv. Gud handler i oss gjennom de synlige tegnene som vann, olje, vin og brød er. Når presten har bedt innstiftelsesordene over brødet og vinen, er Jesus Kristus virkelig og levende til stede i nattverdsbrødet og vinen. Han når inn til oss gjennom en bit av det konsekrede brødet. "Han kommer ikke ovenfra, men innenifra, så vi kan møte Ham i vår egen verden." Eukaristien er "verdens levende sentrum, stedet som strømmer over av kjærlighet og uuttømmelig liv" (Nr. 236).

Til slutt i *Laudato Sí* skriver pave Frans om hva som venter oss: Å få se Guds uendelige skjønnhet ansikt til ansikt, og bli i stand til å forstå hele universets mysterium. Og i mellomtiden må vi komme sammen for å ta vare på det hjem Gud har betrodd oss. Gud vil gi oss styrken og inspirasjonen vi trenger for å fortsette. Han elsker oss og lar oss aldri alene, men leder oss til å finne nye veier (Nr. 243-245).

Les gjerne følgende punkt sammen:

Nr. 202, 204-206, 208, 216-224, 229-230, 235, 240-245

Diskuter ett eller flere av følgende temaer:

- **Hvilke typer forbruk kan vi helt konkret legge om** for å påvirke produsentene og få produksjonsmåtene over i en mer miljøvennlig kurs? Hva skjer hvis alle alltid må ha siste versjon mobiltelefon?
- **Hvordan kan vi som enkeltpersoner overvinne fristelsen til å tenke på oss selv først** for i stedet å begynne å ta bedre vare på våre medmennesker og på miljøet?
- **Alle de små daglige grønne, uselviske gjerningene teller**, sier pave Frans (nr. 211): å skru av unødig lys, sette ned varmen, spare på varmtvannet, spise opp restene fra i går, kildesortere søppelet, unngå bruk av plast og papir, bruke noe om igjen, plante trær... Men også det å øve seg i dyder som nøysomhet, nøkternhet og ydmykhet vil være med på å gjøre jordkloden og relasjonene mellom folk friskere.

Skriv opp fem ting dere selv vil gjøre mer bevisst i tiden fremover.

- **Hva synes dere om tanken «mindre er mer» («less is more»)?** Pave Frans nevner hvordan kristen tankegang og åndelighet foreslår en helt annen livskvalitet enn forbruksmentaliteten. Det å glede oss ordentlig over det vi har istedenfor å strebe etter mer; det å betrakte skjønnheten i naturen rundt oss og gi sinn og kropp naturopplevelser som beriker oss på en helt annen måte enn noe vi kan kjøpe; eller det å være fullt og oppmerksomt til stede for de personene vi møter i løpet av dagen, takke Gud for maten... Hvordan kan vi i større grad leve etter dette tankesettet?
- **Hvordan kan vi få tilbake bevisstheten om at vi trenger hverandre? (Nr. 229)**
- **Del med hverandre selvopplevde eksempler på at noe i naturens orden har fortalt dere om Gud.** Hva i universet, naturmiljøet eller i mennesket gir et glimt av Gud, eller peker mot det evige liv med Gud?

2. Lovprise, tilbe og lytte til Guds ord

Vi gjør som de andre gangene - går til kapellet/kirken eller tenner et lys der vi er, og så gjør vi korsets tegn. Går det an å ha sakramentstilbedelse, forbereder presten dette.

Syng «Age to Age», nr. 60 i *Adoremus*.

Stille tilbedelse i 10 min. Still hjertene deres i åpen tillit til den uendelige gleden Gud kaller hvert eneste menneske til etter livet på jorden.

Lytt til bibelteksten fra Johannes' Åpenbaring, kap. 21, 1-8, 22-27.

Syng «Lys, Jesus, lys», nr. 226 i *Adoremus*. Alternativt kan dere syng «Alle kilder», nr. 63 i *Adoremus*.

3. Praktisk omsorg for skaperverk og mennesker

Grønn gjerning:

A. Lag fuglebrett dere kan bruke til å mate fuglene med i vinter (de liker solsikkefrø og andre fuglefrø veldig godt). Heng opp mat til fuglene – meiseboller, julenek, fuglematere fylt med frø. Eller dere kan lage fuglekasser som dere kan gi bort i julegave. Husk å fylle på jevnlig, slik at fuglene aldri går tom for mat! Ellers kan de dø, siden de venner seg til å oppsøke bestemte steder for å finne mat.

Se: <http://miljoagentene.no/getfile.php/Filer/Aktiviteter/Aktivitetsark/fuglekasser.pdf>

Eller: <http://artikkel.ut.no/artikkel/1.11595809/>

B. De hageglade kan sette vinterløk i pletter med jord, 4-6 uker før jul. Spør i blomsterbutikker etter hyasinthløk, amaryllisløk eller juletulipaner. Når løken er puttet i fuktet jord i potten, skal dere sette et kremmerhus laget i mørkt papir over løken og sette pottene på et mørkt og kjølig rom. Sjekk en gang i uken om jorden trenger litt vann. Jorden skal bare være såvidt fuktig, ikke gjennomvåt. En uke før jul fjerner dere kremmerhusene og tar plantene ut i lyset – kanskje blomstrer de julaften?

C. Gi bort opplevelser og tjenester i julegave i stedet for ting du kjøper. Skriv et fint kort med opplevelsen og tjenesten du gir bort. Husk å lage en liste til deg selv over hva du har lovet bort b.

Barmhjertighetsgjerning:

Mette de sultne - delta i NUKs Adventsaksjon! Se nuk.no